

Glied Viktor:

Radikális ökológiai szervezetek és az ökoterrorizmus

Az 1960-as évektől tapasztalható nagymértékű környezetszennyezés, az esőerdők és a tenger élővilágának szisztematikus pusztítása radikális társadalmi szervezetek létrejöttét eredményezte. A leegyszerűsítve ökoterroristáknak nevezett csoportok ugyanazon eszközökkel és olyan erővel lépnek fel a nagy szennyezők, valamint a természeti erőforrások kiaknázói ellen, ahogy – saját megfogalmazásuk szerint – azok pusztítják el a minket körülvevő világot. Ökoterrorizmus alatt a szélsőséges ökológiai (atomenergiaellenes, környezetvédelmi, természetvédelmi, állatvédő, szociális, alterglobalista) csoportok által környezetvédelmi célból elkövetett, általában erőszakos jellegű akciósorozatokat értjük, melyek célja a figyelemfelkeltés összes – akár nagy értékű, vagy emberéletet követelő károkozás – formája.

Sok kutató szerint az ökoextremizmus megfelelőbb kifejezés a szélsőséges zöldek által elkövetett közvetlen akciók sorozatára, de a 2001. szeptember 11-i amerikai terrortámadást követően az FBI harcot hirdetett a radikális környezet és állatvédő csoport ellen, ökoterroristának bélyegezve minden szélsőséges zöld irányzatot, közülük is a két legismertebbet, az Earth Liberation Frontot (ELF) és az Animal Liberation Frontot (ALF). A tanulmány ezen két szervezet történetének és céljainak bemutatásán keresztül vizsgálja fel az ökoterrorizmus jelenségét. Az Earth Liberation Front történetéről szóló, „If a tree falls” című filmet 2012-ben Oscar-díjra jelölték a legjobb dokumentumfilm kategóriában.

„Pusztítsd el a kapitalizmust, mielőtt az pusztítja el a világot”

Earth Liberation Front

Bevezetés

A napjainkban egyre nagyobb méreteket öltő környezetszennyezés és -rombolás, a környezeti javak felélése, az éghajlatváltozás, a fenntarthatatlan gazdálkodás és a pazarló életmód okozta ökológiai – természeti és épített környezeti egyaránt – változások, valamint a mindezek kapcsán fellépő környezeti szűkösség jelentős politikai, társadalmi és gazdasági változásokat indítottak el a hetvenes évektől kezdődően. A fejlett világban a hetvenes években megjelenő új, heterogén elveken alapuló, vagy éppen ideológiamentes, rendkívül sokszínű társadalmi mozgalmakon (alternatívok) belül kialakultak olyan szélsőséges nézeteket valló,

---

* Glied Viktor egyetemi tanársegéd, a PTE Politikai Tanulmányok Tanszék oktatója, 2006 óta társadalomtudományi kutatások résztvevője és vezetője, a Publikon Kiadó kiadóvezetője, a „Vízkonfliktusok – Küzdelem egy pohár vízért”,

militáns csoportok, sejtek, hálózatok, melyek az ellenségnek tekintett „kapitalista kizsákmányoló”, a természetet és az állatvilágot tönkretevő multi- és transznacionális nagyvállalatok és az azokat kiszolgáló kutatóintézetek épületei, ingóságai ellen követtek el szabotázsakciókat, így felhívva a közvélemény figyelmét a károsnak ítélt tevékenységekre, a génmódosítás és a vegyszerhasználat veszélyeire. Nagy Gábor hasonlata alapján 2001. szeptember 11. után leegyszerűsítve ökoterroristának nevezett, elsősorban az Egyesült Államok és Nyugat-Európa területén működő szervezetek a technikai haladást és a modernizációt rossz irányként aposztrofáló modern ludditák (géprombolók), akik küzdenek az industrializáció és az állandó, folyamatos gazdasági növekedésbe vetett hit ellen, annak negatív hatásait túlhangsúlyozva, és kikényszerítve a kormányzati-hatósági választ.¹ A tanulmány az ökoterrorizmus jelenségét, okait, cél- és szervezetrendszerét mutatja be ismert radikális ökológiai szervezetek, az ELF és az ALF példáján keresztül.

Az „új” terrorizmus

Ahhoz, hogy az ökoterroristák motivációját megértsük, mindenekelőtt magát a terrorizmus fogalmát kell meghatározni. A témával foglalkozó kutatók egyetértenek abban, hogy a jelenség rendkívül bonyolult, sok összetevő jellemzi, így egységes definíciója sem létezik. Ezt támasztja alá Szternák György és Kiss Zoltán László 2005-ös, valamint Tálás Péter 2007-es tanulmánya, melyekből világossá válik, hogy a terrorizmusról szóló cikkek, tanulmányok, könyvek, bizottsági jelentések világszerte fellelhető tömegének dacára még arra a látszólag egyszerű kérdésre sincs egyértelmű, konszenzuson alapuló, nemzetközileg elfogadott válasz, hogy végeredményben mi a terrorizmus, és melyek a sajátos jegyei. A definíciót még inkább nehezíti, hogy a terrorista cselekmény elkövetőinek motivációját kizárólag alapos, mindenre kiterjedő és a nyitottságot sem nélkülöző vizsgálattal kell feltárni, meghatározni és megérteni, hiszen az érték- és érdekfüggőségen túl helytől, időtől, társadalmi és politikai rendszertől függ a cselekmény súlya, megítélése, értékelése.²

Tatár Attila szerint napjaink terrorizmusának célja a legnagyobb veszteség kikényszerítésére való képesség nyilvánosság előtti bizonyítása. Az áldozatok számának növeléséhez az egyik logikus és lehetséges út a tömegpusztító fegyverek, eszközök

---

a „Függésben – Kényszerpályán a jövő?” és az „Új népvándorlás” című kötetek szerkesztője. Kiemelt kutatási területei: környezetpolitika, migráció, civil szervezetek.

¹ Nagy Gábor: Ökoterrorizmus az Egyesült Államokban. In. *HVG*, 2000. 10. szám.

² Szternák György – Kiss Zoltán László: Vázlat a terrorizmus szociológiai aspektusainak vizsgálatához. *Nemzetvédelmi egyetemi közlemények*: Vol. 9. No. 3. (2005) 107-109. o.

felhasználása, melyeken a bioterrorizmus is alapszik. Manapság számolni kell a közvélemény előtt kevésbé ismert, modern társadalmak működéséhez szükséges elengedhetetlen információs rendszerek elleni támadásokkal, ugyanúgy, ahogy a gazdaságot megbénító informatikai terrorakciókkal (kiberterrorizmus), vagy az agrárterrorizmus megjelenésével.³ Ez igaz lehet a kilencvenes években megjelenő globális terrorizmusra, de árnyalnunk kell a képet az ökoterrorizmus kapcsán. Voltak ugyan egészen radikális zöldek által elkövetett, emberek testi épségét veszélyeztető szabotázsakciók – vagy nem is környezetvédelmi-ökológiai okokra visszavezethető, de annak álcázott műveletek, melyek a fizikai megsemmisítésre helyezik a hangsúlyt (pl. egy település ivóvizének megmérgezése, vagy tömeges ételmérgezés) –, de az ökoterroristák alapvetően nem törekednek élet elvételére, „csupán” épített műtárgyakban okoznak kárt, és figyelemfelkeltő cselekményeket hajtanak végre.

Ökoterrorizmus alatt tehát a szélsőséges ökológiai (atomenergiaellenes, környezetvédelmi, természetvédelmi, állatvédő, szociális, alterglobalista) csoportok által környezetvédelmi célból elkövetett, általában erőszakos jellegű akciósorozatokat értjük, melyek célja a figyelemfelkeltés összes – akár nagy értékű, vagy emberéletet követelő károkozás – formája. Mivel az erőszak szándékos alkalmazása mellett nem a polgári lakosság és nem is civil célpontok ellen történnek a támadások, az is vita tárgyát képezi – főként a 2001. szeptember 11-i amerikai terrortámadás után –, hogy az ilyen jellegű akciók terrorizmusnak tekinthetők-e egyáltalán és nem az extrémizmus, vagy vandalizmus a megfelelőbb fogalmi keret.

Répási Krisztián single issue (egy ügy) terrorizmusról írott elemzése még inkább cizellálja a képet. A terrorizmus ezen típusa nem pusztán az erőszakmentes tiltakozástól való elmozdulásnak, hanem ennél többnek, a terrorizmus azon válfajának tekinthető, melyben az aktivisták a politikai rendszer meghatározott jellemzőjének, valamint egy adott ágazattal kapcsolatos politika megváltozásáért küzdenek. A jelenség továbbá a politikai erőszak marginálisan kezelt formájának tekinthető – nem is kezelik mindenütt terrorista cselekedetként –, ugyanis jóval kevesebb figyelmet kap, mint a terrorizmus más (iszlamista, szeparatista stb.) formái, annak ellenére, hogy nem nélkülözi a politikai motivációt, a fenyegetettség érzetét kelti, sérülteket és a halálos áldozatokat követel, és/vagy tetemes anyagi kárt okoz.⁴

³ Tatár Attila: *Terrorizmus és katasztrófavédelem*
http://193.224.76.4/download/konyvtar/digitgy/nek/2004_2/03_tatar.pdf

⁴ Répási Krisztián: Az „egyetlen kérdés” terrorizmusa. *Nemzet és Biztonság*: Vol. 4. No. 7. (2011). 33. o.

Megvizsgálva Tálás a régi és új típusú terrorizmus megkülönböztető jegyeire vonatkozó felosztását, az ökoterrorizmus mindkét típusban megtalálható jellegzetességeket hordoz. Önkorlátozó a célpontok kiválasztásánál és a civilek elleni támadás elkerülésével, illetve általában államon belüli cselekményeket valósít meg hagyományos fegyverekkel, továbbá teljesen kizárja az öngyilkos akciókat. Új típusú, mivel céljai a jelenlegi globális kapitalista rendszer keretei között nem, vagy csak nagyon lassan megvalósíthatók, azaz bizonyos engedmények hatására sem változnak.⁵

Összegezve az ökoterrorista akciók jellegét, több szempontot is figyelembe kell vegyünk:

- 1) Mivel elsősorban a figyelemfelkeltés és meghatározott célpontokkal szembeni támadás, tudatos károkozás áll az akciók háttérében, az *erőszak szándékos alkalmazása*, illetve az azzal történő fenyegetés alapvetően nem a polgári lakosság irányul.⁶
- 2) A tevékenység célrendszerét vizsgálva leszögezhető, hogy több fajta, single issue, politikai, gazdasági és ezek átfedései alkotják a célokat, *maximális publicitás* elérése mellett.
- 3) A célpontok kiválasztása és az elkövetés helye sok esetben *szimbolikus* és *propagandisztikus* jellegű.
  - i) Elsődleges célpontok:
    1. Fakitermelő és -szállító vállalatok központja és telephelyei
    2. Építőipari vállalatok központja, telephelyei és építkezései (utak, gátak)
    3. Utcai (szabadidős tevékenységre használt) terepjárókat (SUV) gyártó autóipari cégek központjai és a gépkocsik használói
    4. Áruházláncok központjai, telephelyei és szupermarketek
    5. Turisztikai központok
    6. Erőművek, transzformátorok, villamosenergia-hálózatok
    7. Farmok és állattenyésztő telepek
    8. Vágóhidak és húsnagykereskedők, gyorséttermek
    9. Prém és szőrme feldolgozók, kereskedők
    10. Állatkísérleti laborok és kutatóintézetek
    11. Géntechnológiai laborok

⁵ Tálás Péter: *A nemzetközi terrorizmus és a szervezett bűnözés hatása a nemzetközi biztonságra és Magyarországon*. Budapest, 2007. 6. o. www.mtaki.hu/docs/all_in.../talas_peter_nemzetkozi_terrorizmus.pdf

⁶ Vannak természetesen kivételek, amikor ivóvíz, vagy megvásárolható ételek megmérgezése esetében a lakosság is érintett, az ilyen jellegű műveletek azonban sok esetben politikai töltetűek és erősen megkérdőjelezhető az elkövető(k) beszámíthatósága.

12. Vadásztársaságok központjai
- ii) Másodlagos célpontok:
  1. Természet- és környezetvédelemhez kapcsolódó kormányzati szervek, felügyelet, hatóságok központjai
  2. Gyógyszergyárak központja és telephelyei
  3. Bankok és biztosítótársaságok⁷

Az ökoterrorizmus jelensége

Az ökoterroristák esetében meghatározhatók ugyan érték- és érdekevezérelt szempontok, melyek sok esetben keverednek, kölcsönösen erősítik egymást, de a politikai haszonszerzés szinte teljes egészében hiányzik a közvetlen akciókat (direct action) elkövető, illegálisan működő radikális zöldek és állatvédők repertoárjából. Ennek az a fő oka, hogy ugyan a célrendszerük javarészt megegyezik a mérsékelt ökológiai csoportokéval, azaz hosszabb távon a környezet iránti felelősség növekedését akarják elérni, az eszközszerük azonban egészen más. Azt vallják, hogy a környezetvédelem soha meg nem szűnő cél, ezért nem lehetséges kompromisszumot kötni semmilyen kérdésben a környezetet szennyezőkkel és kihasználókkal. Kompromisszumok híján nem érdemes pénzt és időt fordítani lobbitevékenységre, minden erővel a közvetlen akciókra kell összpontosítani. Az aktivisták és a műveletekben részt vevők célja nem lehet az egyéni haszonszerzés, nem kaphatnak fizetést, egy csoporton belül minden tag egyenlő.⁸ A közvetlen akciók típusait vizsgálva Alex P. Schmid négy jellegzetességet különböztet meg:

- 1) Közvetlen támadás (rongálás, gyújtogatás, levélbomba).
- 2) A támadással történő fenyegetőzés, zaklatás, félelemkeltés (telefonbetyárkodás, követés, mérget, vagy méregnek hitt anyagot tartalmazó levélküldemények).
- 3) Demonstrációk, tüntetések, performanszok, figyelemfelkeltő és mediatizálható, nyilvánosságnak szánt akciók.
- 4) Bojkottal, rémhírkeltéssel való fenyegetőzés, közvetlen meggyőzés.⁹

⁷ *Ecoterrorism: Environmental and Animal-Rights Militants in the United States*. United States Department of Homeland Security's National Preparedness Directorate report, 2008.

⁸ Sean P. Eagan: „From Spikes to Bombs. The Rise of Eco-Terrorism.” *Studies in Conflict and Terrorism*. Vol. 19. 1996. 2-3. o.

⁹ Alex P. Schmid: *Political terrorism: A research guide to concepts, Theories, Data bases and Literature*. North-Holland Books, 1988.

A mérsékelt zöldek alapvetően egy adott állam intézményrendszerének keretein belül képzelik el az általuk sürgetett reformokat – még akkor is, ha eszmeiségükben anarchista és szélsőbaloldali ideológiai elemek találhatók –, az erőszakmentesség elvét vallják, és olyan társadalom felépítésében érdekeltek, melyben eltűnnek az erőszak személy-, csoport- és államközi formái, továbbá ehhez átfogó programot is készítenek.¹⁰ A szélsőségesek nem rendelkeznek ilyennel, hiszen eleve a rendszeren kívül helyezik el önmagukat, nem ápolnak formális és szoros kapcsolatokat a mainstream zöld szervezetekkel és párhuzamos ideológiai síkban tevékenykednek. Mivel elutasítják az egy vezető elvét és a hierarchikus működést, decentralizáltan, valamint horizontálisan szerveződnek, ezért ha elveszítik egy vezetőjüket, a sejt, vagy hálózat tovább működik.

Mint az Earth First! nevű radikális környezetvédelmi szervezet esetében később látni fogjuk, jellemző, hogy egy adott közösségen belül létrejön mérsékelt és radikális szárny is, melyek egymást erősítik, sőt, az is előfordul, hogy néhány vezető kivételével a tagok nem is tudnak egymásról.¹¹ Ez lehetővé teszi, hogy a csoportok egymástól függetlenül tevékenykedjenek, akár évekig ún. alvó sejtként legyenek jelen a közösségükben. Míg a széles körben „szalonképesnek” tartott személyek párttagként, tanácsadóként, újságíróként, vagy egyetemi oktatóként pozíciókat szereznek a politikai, vagy tudományos életben, addig a szélsőségesek figyelemfelkeltő és terrorista cselekményekkel „hangolják” a közvéleményt. Ha más zöld kezdeményezésekkel nem is, az egyéb terrorista szervezetekkel – főként Nyugat-Európában – jó kapcsolatokat ápolnak, segítik egymást.¹² A kiépült nemzetközi kapcsolati háló, a mozgékony, a decentralizáltság és a gyakran mindössze egy emberből álló sejtek miatt a felderítés és az elkövetők elleni nyomozás rendkívül nehéz. A nagyszabású akciókra a 3-7 tagú terrorista sejtek több hétig, akár néhány hónapig készülnek, felméri a lehetőségeket, beépülnek a célpont környezetébe, munkát vállalnak az adott létesítménnyel és a lehető

¹⁰ Szabó Máté (szerk): *Politikai ökológia*. Bölcsész Index Centrál Könyvek 2. Budapest, 1989. 10. o.

¹¹ A Sea Shepherd esetében ez a következőképpen néz ki: A Sea Shepherd képviseli a mainstream vonalat, radikális környezet- és állatvédő szervezetként működik. Nem hivatalosan pénzügyileg támogatja az Orcaforce elnevezésű, kis létszámú osztagot, amely titkos információkat szerez az ellenségnek tekintett bálnavadászhajók helyzetéről, felszereléséről. A két szervezet között meglévő, formális kapcsolat nem mutatható ki.

¹² Az egyik legjobb példa erre az izraeli származású Chaim Nissim esete, aki 1982-ben vállról indítható rakétákat lőtt ki a svájci határ közelében fekvő, építés alatt álló francia atomerőműre, Superphénixre. A támadás következtében komoly károk keletkeztek a létesítményben, emberi sérülés azonban nem történt. A későbbi nyomozás kiderítette, hogy Nissim 1972-től kapcsolatban állt a nyugat-német Vörös Hadsereg Frakcióval (RAF), belga militáns szélsőbaloldali sejtekkel és a világ akkori legkeresettebb terroristájával, Carlosszal (Sakál) is. Nissim később azt nyilatkozta, hogy csupán figyelemfelkeltésnek szánta tettét, és nem akart emberéletben kárt tenni. Meg volt győződve arról, hogy az eset – azáltal, hogy az atomenergia veszélyeire felhívta a figyelmet – előrelendítette a zöld mozgalom fejlődését. Büntetése letöltését követően Nissim politikai karrierbe kezdett és 1985-ben a Svájci Zöld Párt színeiben be is került a genfi kanton törvényhozásába, ahol egészen 2001-ig politizált. Ezt követően belépett a Noé 21 elnevezésű csoportba, mely a svájci zöldek energiapolitikai think-tank-jeként működik. *Nuclear Power the great*

legtöbb információval látják el kinti társaikat. A kisebb, vagy spontán cselekmények elkövetője sok esetben egyetlen személy, vagy páros, így a hatóságok sokszor még akkor sem tudják megakadályozni a támadásokat, ha az akció előtt a jövőbeni elkövetők fenyegetőznek, vagy bejelentik a tervezett akciót.¹³

Összehasonlítva a nyugat-európai és amerikai ökoterrorista csoportokat, néhány közös vonás kivételével markáns különbségeket lehet felfedezni mind az ideológiai háttérük, mind a célrendszerük és szervezési elvük, felépítésük között. Míg az Egyesült Államokban az első generációs, azaz a hetvenes évek második felében, nyolcvanas évek elején megjelenő, a polgárjogi, háborúellenes mozgalmak örökén fellépő hippik sajátosságait magukon hordozó, szexuálisan szabados, drogokkal élő, vándorló, alapvetően ideológiamentes csoportokról beszélünk, addig a kontinentális Európában a hetvenes évek végén létrejövő, az amerikaival szemben sokkal szervezettebb sejtek, hálózatok szorosán kapcsolódtak a szélsőbaloldali (kommunista), anarchista, feminista csoportokhoz¹⁴, és kapcsolatokat áptak terrorista szervezetekkel is (Vörös Hadsereg Frakció, a belga földalatti kommunisták). Nagy-Britanniát az ökoterrorizmus szülőhazájának tartják, hiszen több nagy szervezetet is itt alapítottak a hetvenes-nyolcvanas években, ugyanakkor ki kell emelni, hogy ezzel párhuzamosan nem növekedett a belföldi terrorista fenyegetettség foka. Ennek egyik fő oka, hogy a szigetországban nem tudtak gyökeret verni az NSZK-ban erős szélsőbaloldali csoportok, az antifasiszta szerveződések pedig nem nyúltak terrorista eszközökhöz. A másik fontos szempont, hogy a „ködös Albion” tökéletes terepnek bizonyult az amerikai és nyugatnémet ökoszélsőségesek találkozási számára – mint az a letartóztatott ökoterroristák vallomásaiból kiderült.¹⁵

Mindazonáltal a kilencvenes évek elejére-közepére az európai ökológiai kezdeményezések – az egyéb, politikai, vallási beállítottságú terrorista jellegű szervezetekkel párhuzamosan – militáns profilja feloldódott a törvényhozásokba bekerült szocialista, kommunista és zöld pártokban, ellenkulturális, ellenideológiai jellege is megszűnt. Az Egyesült Államokban a második generációs, az addiginál komolyabb szervezeti hálót létrehozó radikálisok azonban rendkívül komoly akciókat követtek el és követnek el napjainkban is. Az előző állítással magyarázható az is, hogy Európában egy-egy elszigetelt akción kívül nem voltak képesek (vagy nem is állt szándékukban) látványos műveletek végrehajtására, az Egyesült Államokban a nyolcvanas évek második felétől szinte mindennapossá váltak az ökoterroristák

---

illusion. An industry incapable of adapting to the post-9/11 world. <http://www.global-chance.org/IMG/pdf/GC25english-p61to64.pdf>

¹³ Répási: i. m. 40. o.

¹⁴ Ezért is nevezték őket ökomarxista és ökoanarchista csoportoknak.

által elkövetett „merényletek”, kétes ázsíójuk növekedett. A kis hidegháború (1979-1985) idején az amerikai társadalom figyelve egyre inkább az egész Föld sorsát érintő kérdések felé fordult (nukleáris háború réme, általános leszerelés, harmadik világ elmaradottsága stb.). A zöldek úgy ítélték meg, hogy amennyiben az emberiség elpusztítását eredményező nukleáris összecsapás bolygónk és a rajta élő élőlények jogainak erőszakos megsértését jelenti, akkor ez minden valószínűség szerint maga után vonja a környezetvédelmi mozgalmak radikalizálódásának etikai alapon történő magyarázatát. Remélték azonban, hogy az antropocentrikus etika és környezetünk haszonelvűségen alapuló kizsákmányolásának ténye továbbra is megtartja híveinek nagy részét. Joachim Raschke tipológiája szerint, míg az európai zöldek a közvetítő, a társadalmi igényeket az intézményes lehetőségeken belül érvényesítő formákat helyezték előtérbe – hiszen lehetőségük nyílt ideológiájuk és céljuk politikai manifesztálására –, addig az amerikai politikai rendszer felépítése, koncentrációs foka, azaz a kétpártrendszer eleve kizárta egy új politikai erő hatalomba történő bekerülését.¹⁶

Ökoterrorizmus az Egyesült Államokban

Az Egyesült Államokat ért 2001. szeptember 11-i terrortámadások gyökeresen változtattak az addig felforgatónak, zavaros célrendszerrel rendelkező, külön hippiknek tartott szélsőséges zöldek megítélésén. A szövetségi kormányzat számára ezen csoportok váltak a belföldi terrorizmus megtestesítőjévé és a terrorizmus elleni harc legfőbb célpontjává amerikai földön. A sokkoló támadás után egy héttel zöld aktivisták horogkereszteket festettek egy, a kórházi kezelésük alatt beteg gyerekeket és szüleiket elszállásoló, a McDonald's által fenntartott épületre az Arizona államban található Tucsonban. A közvélemény érthetően túlreagálta az esetet, és az elkövetők súlyos büntetését követelte.

A cselekményt az Earth Liberation Front (ELF) és az Animal Liberation Front (ALF) vállalta magára, az a két szervezet, melyek több száz szabotázsért (gyorséttermek, fakitermelő és feldolgozó üzemek, kutatóintézetek, gyógyszergyárak és telephelyek felgyújtásáért, kamionok, olajvezetékek, transzformátorházak, bankautomaták, gátak, utcai terepjárók megrongálásáért) feleltek a kilencvenes években. A Szövetségi Nyomozó Iroda (FBI) harcot hirdetett az említett csoportok ellen, az ökoterroristák pedig egy csapásra a nyomozó hatóságok célkeresztjébe kerültek. A Kongresszus Környezeti és Emberi Erőforrás Bizottsága

¹⁵ Miroslav Mareš: „Extreme Left Terrorism in Contemporary Europe: from “Communist Combatant Parties” to Militant Campaigns?” *Central European Political Studies Review*. Vol. 9. No. 4. (2007). 308. o.

¹⁶ Joachim Raschke: *Die Grünen. Wie sie wurden, was sie sind*. Bund-Verlag, 1993. 24-34. o.

átfogó vizsgálatot indított az ökoszélsőségek ellen, ami feltárta, hogy az általuk okozott kár 1990 óta eléri a 110 millió dollárt.¹⁷ Az FBI a radikális környezet- és állatvédőket komoly fenyegetésként aposztrofálta. James F. Jarboe az FBI belső terrorizmus elhárításáért felelős osztályának vezetője 2002 februárjában egyértelművé tette, hogy ügynökei figyelme a szélsőjobboldali – a fehérek felsőbbrendűségét hirdető, homofób, vagy rasszista és emberéleteket követelő akciókat is végrehajtó – szervezetekről az ELF, az ALF és azok „leágazásai” felé fordult, hiszen az általuk elkövetett, közel 600 akció 43 millió dollárnyi kárt okozott, főként gyűjtogatás és szándékos rongálás következtében. Az FBI is megfogalmazta a maga ökoterrorizmus fogalmát:

„Azon erőszakot alkalmazó és erőszakkal fenyegetőző egyének és szervezetek, akik/melyek ökológiai-környezeti okokból hajtanak végre bűncselekményeket mások tulajdonát károsítva és a polgári lakosság ellen”¹⁸

Amit a környezet- és állatvédők közvetlen akciónak definiálnak, azt a kormányzat csak szimplán ökoterrorizmusnak hívja.

A törvényhozók és a hatóságok reakcióját számos kutató túlzottnak és aránytalannak vélte. Közéjük tartozik Dan Oko, Randall Amster és Gristmill, akik több elemzést is írtak az ökoszélsőségek letartóztatásának jogszerűtlenségéről. Gristmill egy 2005-ös értekezésében egyszerűen divatnak nevezte a zöldek letartóztatásait és kifejtette, hogy az FBI által és nemzetközileg elfogadott meghatározások szerint a militánsok nem illenek bele a terrorizmus definíciójába, mivel civilekkel szemben nem, csak tulajdon ellen követnek el akciókat. Oko még ennél is tovább ment, amikor leszögezte, hogy a radikálisok által elkövetett rongálás csupán az erőszakmentes ellenállás egy fajtája, és mint ilyen, jelentősen kisebb szankciókkal büntethető mint a terrorizmus. Elaine Close, az ELF egykori szóvivője világosan foglalja össze a radikális mozgalmak álláspontját:

„A környezetszennyezőket mozgató profit ellen folytatunk harcot, a környezetnek kárt okozók tulajdonának megrongálása nem erőszakos cselekedet. De ha erőszakot is alkalmazunk, a földi élet megvédése a célunk.”¹⁹

¹⁷John Berlau: "Eco-terrorism: When Violence Becomes an Environmentalist Tactic" *Organizational Trends*. Capital Research Centre, 2007. 2-3. o.

¹⁸James F. Jarboe jelentése a Kongresszus Környezeti és Emberi Erőforrás Bizottsága számára, 2002. február 12. <http://www.fbi.gov/news/testimony/the-threat-of-eco-terrorism>

¹⁹Randall Amster: Perspectives on Ecoterrorism: Catalysts, Conflations, and Casualties. *Contemporary Justice Review*. Vol. 9. No. 3. (2006) 290. o.

Sok kritika érte (és éri azóta is) a 2001. október 26-án hatályba lépett „hazafias törvény” (USA Patriot Act) terrorizmus meghatározására vonatkozó részét. Richard A. Best homályosnak nevezi a törvény megfogalmazásait, hiszen nincsenek letisztázva benne olyan kifejezések mint megfélemlítés és kényszerítés. Azzal érvel, hogy a jogszabály a tiltakozás különféle formáit (akár a demonstrációkat) is a megfélemlítés eszközeinek tekinti, ami politikailag értelmezhetetlen egy demokratikus berendezkedésű országban. 2005-ben az FBI kiterjesztette a belső terrorizmus definíciót a szélsőséges politikai, a mainstream környezetvédelmi, illetve a polgári engedetlenségi mozgalmakra. Ezzel a Greenpeace, az Emberek az állatokkal való etikus bánásmódért (PETA), az Egyesült Államok Humánus Társadalmáért (HSUS), a Sea Shepherd, vagy a Katolikus Munkásmozgalom is a nyomozóhatóságok fókuszába került. Ennek előzményeként 2004-ben a republikánus párti James Inhofe szenátor egy harminc oldalas jelentést mutatott be a Kongresszusnak, melyben az ELF és ALF mellett több tucat, addig mérsékeltnek számító szervezetet vádolt terrorista cselekményekkel, mondván:

„ezek a szervezetek olyanok mint az al-Kaida. Pénz nélkül, csak a tagságra és a médianyilvánosságra támaszkodva érik el céljaikat. Az a gyanúnk, hogy a Greenpeace is kapcsolatban áll a nemzetközi terrorizmussal.”²⁰

A hatóságok másodlagos bizonyítékokat találtak arra vonatkozóan, hogy a PETA és a HSUS pénzügyileg támogatnak olyan személyeket, akik közvetlenül kötődnek a terroristának számító ALF-hez.

Mint láthattuk, a 2001-es terrortámadások kiélezték a belső terrorizmusról szóló vitát az Egyesült Államokban, azonnali lépéseket kiváltva a kormányzat részéről. A tragikus merényletek előtt a hatóságok számára megfoghatatlan ideológiával és a zavaros célokkal rendelkező radikális zöld csoportok jóval kevesebb figyelmet kaptak. A közvélemény és a média amolyan modernkori Dávidokként tekintett az aktivistákra, akik szembeszállnak a legyőzhetetlennek hitt nagyvállalatokkal. A pozitívnak is mondható kép azonban 2001 után szertefoszlott,²¹ az addig a zöldekkel szimpatizálók közül sokan a környezetvédők ellen fordultak, legyenek azok mérsékelték akár. A politikai életben és a tudományos világban is

²⁰ Judith Lewis: „Earth to ELF – Come in, please”. *LA Weekly*, 2005. <http://www.laweekly.com/2005-12-22/news/earth-to-elf-come-in-please/>

²¹ Robert Sullivan környezetvédelmi szakújságíró 1998-ban rendkívül negatív színben tüntette fel az ökoszélsőségeket az „Ökoterrorizmus arca” című, New York Timesban megjelent cikkében. Edward Abbeyt, a The Monkey Wrench Gang íróját egyenesen az ökoterroristák keresztapjának nevezte. A cikket 2001-től kezdődően számtalanszor idézték és használták fel az ökoterrorizmus elleni harc igazolásához. 1999-ben a brit ALF aktivistái elraboltak és fogva tartottak egy szabadúszó dokumentumfilm rendezőt, Graham Hallt, aki véleményük szerint

sokan voltak, akik támogatták a minden addiginál szigorúbb fellépést a szélsőséges csoportokkal szemben. Republikánus képviselők már George W. Bush elnökké választását követően, 2000-tól nyújtottak be törvényjavaslatokat a génmódosítást ellenző, GMO-vetőmagokat és növényvédőszeret előállító és forgalmazó vállalatok ellen fellépő agroterroristák és a radikális állatvédők megfékezése érdekében.

2005-ben a Belbiztonsági Minisztérium összeállított egy listát a megfigyelés alá kerülő szélsőséges csoportokról és lépésről-lépésre megkezdte a hálózat szisztematikus feltárását. Ben Wizner, Allen Martin, Judith Lewis és mások azzal érveltek, hogy a kezdeményezés nem a tényleges terrorista fenyegetés elhárítását tűzte ki célul, hanem mindenáron kapcsolatot akar teremteni a környezetvédelmi szervezetek és a terrorizmus között. Legélesebben Jim Harding és Michael J. Kavanagh hívta fel a figyelmet írásaiban arra a tényre, hogy az ökoszélsőségesek akciói nem az emberi élet kioltására törekednek és néhány szerencsétlen eseten kívül nem történt végzetes sérülés, míg egyéb, politikai indíttatású csoportok erőszakos cselekményeiben több tucat ember veszítette életét az elmúlt években.²²

Az ELF és egyéb szervezetek határozottan visszautasították a terrorizmus vádját, Paul Watson, a Sea Shepherd alapítója pedig egy közleményben tette fel a kérdést: *„Hogyan gondolhatja bárki, hogy néhány elhivatott, de rosszul felszerelt ember felveheti a küzdelmet milliárdos vállalatokkal, vagy akár kormányzatokkal szemben? Én inkább nevezném terrorizmusnak, mert a Földünket védjük”*. Watson – egyéb ismert környezetvédők mellett – a környezetet és az élőlényeket pusztító nagyvállalatokat nevezi ökoterroristának, akikkel nem lehet és nem is szabad egyezkedni. Bár magát a környezetvédelmi mozgalmat is több esetben megalkuvásnak és rossz kompromisszumnak értékeli, amely egy adott cél elérése érdekében felad egyéb követeléseket. Randall Amster még tovább megy, amikor az Amerikai Hagyományőrző Szövetségre hivatkozva kifejti, hogy a szabályozás alapján az amerikai függetlenségi háború közvetlen előzményének számít, 1773-as Bostoni Teadélután is terrorista akciónak számít. Azzal érvel, hogy az amerikai történelem bővelkedik a hasonló cselekményekben, de van, amikor hősiességnek, vagy forradalmi tettnek állítják be, míg jelenleg csak egyszerűen terrorizmusnak.

Robert Hofstadter emlékeztet arra, hogy a 2001 utáni „ökofóbia” tökéletesen illeszkedik az amerikai politika paranoid viselkedési attitűdjéhez, gondoljunk csak a McCarthy-féle kommunista boszorkányüldözésre az ötvenes években.

---

egyoldalúan írt róluk cikkeiben. A zszurnalisztát később szabadon engedték, de a hátára az ALF kezdőbetűit tetoválták.

²² Amster: i.m. 294-295. o.

„Az amerikaiak számára a biztonság a legfontosabb, valamint, hogy erősnek érezhessék magukat. Abban a társadalomban, mely a tulajdon szentségére épít, nincs helye olyan tényezőknek, melyek megkérdőjelezik ezt. A kommunizmus kísértete, most már a terrorizmus kísértete.”²³

Peter Simpson úgy véli, hogy az amerikai társadalomnak szüksége van külső ellenségképre ahhoz, hogy saját, egyre heterogénabb identitását meg tudja alkotni. A kormányzat mindent alárendelt a terrorizmus elleni harcnak, felhívította az emberi jogokat, a jogrendszert is ehhez igazította és pontosan úgy adta el, hogy azt a társadalom biztonsága érdekében teszi. A vita a mai napig tart, de az világosan kitűnik, hogy nincs egységes meghatározása a figyelemfelkeltés, tiltakozás, engedetlenség, megakadályozás, védelem, más részről a vandalizmus, extrémizmus, szabotázs és terrorizmus fogalmak jellemezte ökoterrorizmus kifejezésnek. Ahhoz, hogy a jelenséget jobban megértsük, vegyük górcső alá a legismertebb ökoszélsőséges szervezetek történetét.

Az Earth First! és az Earth Liberation Front (ELF)

Az első, radikálisnak tekinthető környezetvédelmi szervezet az Egyesült Államok délnyugati részén alakult meg 1979-ben Earth First! (Föld az első!) néven. Az 1980-tól aktív csoport alapítója egy egykori környezetvédelmi aktivista, David Foreman volt, aki Edward Abbey hírhedt és a radikális zöldek alapművének tartott, *The Monkey Wrench Gang* című regénye alapján többedmagával útmutatót (*Ecodefense: A Field Guide to Monkeywrenching*) szerkesztett arról, hogy különféle szabotázsakciók elkövetésével miként, milyen eszközökkel lehet büntetni a környezetnek, illetve az állatvilágnak ártókat. A nagy visszhangot kiváltó, 1975-ben megjelent regényben Abbey arról ír, hogy militáns környezetvédők egy csapata utcai hirdetőtáblákat tör össze, autók üzemanyagtartályába önt cukros vizet, mígnem végül felrobbant egy hidat és egy gátrendszert.²⁴ Az író és zöld aktivista, 1989-ben bekövetkezett haláláig számos előadást tartott Amerika-szerte, és hasznos tanácsokkal látta el Foremanékat a közös összejöveteleik alkalmával. Pontosan egy évvel a megalakulását követően az Earth First! *Folyóközi Randevú* elnevezéssel konferenciát és workshopot hirdetett meg Észak-Mexikóban, Amelyen több száz aktivista és kutató is részt vett.²⁵ A művészeti és zenei programokkal, tudományos előadásokkal tűzdelt találkozó során hozták létre az Earth First! Alapítványt, mely

²³ Lawrence Buell: „What is called ecoterrorism”. *Journal of Theory and Criticism*. Vol. 16. (2009) 95-96. o.

²⁴ Uo. 153-166. o.

²⁵ A találkozó címét az odzibva indiánok egy mondája ihlette, melyben az állandóan mozgó folyó az élet fenntarthatóságát jelentette.

pénzügyi alapot teremtett a tagok taníttatására, az utazások és akciók finanszírozására. Az alapítvány nevét a botrányok hatására 1991-ben Wild Nature Fund-ra (Vad Természet) változtatták.

A Foreman, Mike Roselle (szélsőbaloldali csoportok képviselője), Bart Koehler, Ron Kezar (egykori Sierra Club tag) és Howie Wolke (egykori Friends of the Earth, FoE tag) fémjelezte első generációs Earth First! arra esküdött, hogy figyelemfelkeltő akciókkal fogja megvédeni az USA nyugati államainak természeti érintetlenségét. Sokan voltak a közösségen belül, akik Foremanban a posztmodern társadalom prófétáját látták, aki – mint az emberiség pásztorja – képes lesz a minden bizonnyal bekövetkező apokalipszis után újjáépíteni a természet és ember kapcsolatát.²⁶ A csoport tagjai úgy képzelték, hogy egy, az Earth First! hatására széles körben kialakuló forradalmi mozgalom (RARE II) idővel képes lesz 36 millió hektárnyi területet elkeríteni, és a forgalom elől elzárni, érintetlen vadont létrehozva ezáltal. Ezt a gondolatot később több tudós is támogatta, sőt, egyéb környezetvédelmi szervezetek nyomására az általuk „hatszögő árulónak” minősített szövetségi kormányzat Carter elnök kezdeményezésére nagy volumenű természetvédelmi kutatásokat indított.

1981 márciusában még a környező kanyonok vízzel való elárasztása ellen tiltakozva csak egy óriás műanyag ponyvát lógattak le az arizonai Glen Canyon gát oldaláról, amitől úgy látszott, mintha a betonépítményen repedések keletkeztek volna. Az évtized második felében már fakitermelések, illetve út- és gyárépítések elleni szabotázsakciókkal vétették észre magukat, harcias nézeteiket pedig saját folyóiratukban közzé tették. 1985-ben a lapban tették közzé a fakitermelők elleni akciótervüket, melyhez rövidesen ezrek csatlakoztak országszerte. A kitermeléshez használt utakat eltorlaszolták, és mintegy élő pajzsként a fák törzséhez láncolták magukat. 1984 októberében, majd 1985 júniusában az Earth First! „Bosszúállók” nevű csoportjának aktivistái szállták meg a Washington állambeli Willamette Nemzeti Erdészet favágó, fafeldolgozó részlegét, és csupán kemény rendőri fellépéssel lehetett őket eltávolítani. Gyakori eszközük volt továbbá a fakitermelés megakadályozására, hogy a megvédeni kívánt fába titokban hatalmas szögeket és ácskapcsokat vertek, veszélyessé téve azokat a fűrészek és alkalmatlanná a feldolgozás számára. Az akciók „hatékonyságát” mutatja, hogy az érintett területeken (Oregon, Wyoming, Új-Mexikó) a nyolcvanas évek második felében akadozott a fakitermelés, mert a favágók féltették testi épségüket.²⁷

²⁶ Donald R. Liddick: *Eco-Terrorism – Radical Environmental and Animal Liberation Movements*. Praeger Publishers, 2006. 20. o.

²⁷ Eagan: i. m. 7-8. o.

Míg kezdetben ideológiamentes „csatározás” folyt a környezetvédelem érdekében, a nyolcvanas évek második felében egyre több anarchista és szélsőbaloldali tag lépett be a szervezetbe, ráadásul a radikális szárnyból több kisebb csoport is kivált, melyek az évtized közepétől önálló műveletekbe kezdtek.²⁸ Ennek több oka is volt. Foreman 1987-ben deklarálta az ellenkulturális forradalom elnevezésű akciótervét, mely a neoliberális kapitalizmussal, a fogyasztói társadalommal, a multikkal és a bankokkal szemben hirdetett harcot. A kezdeményezésnek komoly lökést adott, hogy 1987. október 19-én összeomlott a New York-i tőzsde, a részvények árfolyama néhány óra alatt 25-33%-ot esett. Gazdasági elemzők egyetértettek abban, hogy a krach a nagy gazdasági világválságot követő időszak egyik legnagyobb megrázkódtatása volt. Különösnek tűnt azonban, hogy az 1987-es krach a gazdasági tevékenységeket nem fogta vissza, s általában sem váltott ki kedvezőtlen tendenciákat a gazdasági szférában, noha mindenki ettől tartott. Bebizonyosodott, hogy a tőzsde csődjének még a pénzügyi világra is csupán korlátozott hatása volt, hiszen egyes pénzpiacok, közöttük mindenekelőtt a nagy bevételeket biztosító kötvénypiacok hamar újjáéledtek. A nem pénzügyi jellegű vállalatok adásvételének fokozódása a bankhitelek igénybevételével – ami különösen az USA-ban öltött nagy méreteket –, jelentékenyen elősegítette a részvénykereskedelem újbóli, javarészt újabb „spekulációs lufikon” alapuló felvirágzását.²⁹ Foreman ugyan tartott az anarchista csoportok befolyásának növekedésétől, abban azonban egyetértett velük, hogy a Wall Street egyre nagyobb befolyással rendelkező, kalandor pénzembereinek spekulációi szétzilálják a fundamentalista gazdasági folyamatokat, a piaci egyensúlyt és ezáltal rendkívül károsak a társadalom többségének számára is. Az összeomlást követően az illetékesek ugyan rövid időn belül mélyreható és mindenre kiterjedő szabálmódosítást jelentettek be, ám a pénzügyminisztérium és a különböző szervezetek azonnal tiltakoztak, ami azt eredményezte, hogy lényegi változás nem történt.

A nyolcvanas évek Reagan-érája az Egyesült Államokban a természet- és környezetvédelmi szervezetek és a szakszervezetek egymásra találásának időszaka volt. Reagan elnök a neoliberalizmus szellemében fokozatosan lebontotta az állami szabályozást a gazdaság és társadalmi élet szinte minden területén. A legkülönbözőbb fogyasztóvédelmi és környezetvédelmi ellenőrző hatóságok élére az ellenőrzött iparágakból érkező vezetőket ültette, olaj volt a tűzre továbbá, hogy ezen szervezetek költségvetéseinek megkurtításával és

²⁸ A történelem első, ismert ökoterrorista csoportja valószínűleg a „Zsályazendülés” elnevezésű Earth First! sejt volt, de azon kívül, hogy deklarálta részvételét az erőszakos közvetlen akciókban, komoly „eredményeket” nem tudott felmutatni. Nem így az EMETIC elnevezésű formáció, amely a nyolcvanas évek második felében számos támadást intézett hagyományos és nukleáris erőművek ellen.

kiszervezésekkel az állam addigi csekély szabályozási lehetőségét is csorbította és nem volt tapasztalható lényeges változás a Clinton–Gore érában sem. Környezetvédelmi területek nyíltak meg az ipar – és ezáltal a szennyezők – számára.³⁰ A kormányzásba erős üzleti érdekeket hozó bankárok hamar nekiestek annak az 1929-33-as gazdasági válság után hozott ún. Glass-Steagall törvénynek, amely a kereskedelmi és a befektetői bankokat választotta szét.

Már a Reagan-kormányzat alatt szétbomlasztották a jogszabály logikáját, a törvény végleges visszavonására azonban csak a Clinton-kormányzat alatt került sor 1999-ben. Érdemben a törvény hatástalanítása vezetett a jelenlegi globális és pénzügyi válság kialakulásához. Az elmosódó határok tették ugyanis lehetővé azt a megkérdőjelezhető hitelezési gyakorlatot, amely az amerikai pénzügyi szektor széteséséhez és pénzügyi válsághoz vezetett 2008-ban. A kormányzat folyamatosan csökkentette az újraelosztási programokra szánt pénzt az egészségügy, az oktatási és környezetvédelem területén, illetve ellenkezést nem tűrő módon szorította vissza a szakszervezeteket, csak a Greenpeace 11 irodáját volt kénytelen bezárni 1997-re. Mindezen folyamatok és sokakban ellenérzést kiváltó intézkedések egyre harciasabbá tették a mérsékelt szervezeteket és kétségbeesett akciókra sarkallták a radikális elemeket.

Az Earth First! alapítói kezdetben képesek voltak összefogni az egyre terebélyesedő, közel tízezer tagot számláló és ideológiailag fragmentálódó szervezetet, azonban a nyolcvanas évek végére kicsúszott a kezükből az irányítás, a közvélemény pedig az amerikai zászlók elégetése és szupermarketekben elkövetett rongálások miatt kezdett elfordulni a csoporttól. A széteséshez vezető első lépés már 1987-ben megtörtént, amikor egy titkos találkozón az újonnan felvett tagok, Mike Roselle és Judi Bari anarchista aktivista vezetésével élesen bírálták Edward Abbey előadását. A szakadás azonban csak három évvel később, 1990-ben következett be. A régi tagok kiléptek az Earth First! csoportból és saját magazint alapítottak Wild Earth néven, míg a városi anarchista szélsőségesek kiadták baloldali programjukat, mely a közvetlen akciók (direct action) végrehajtásán alapszik.

Az Earth First! 1990 után

Az Earth First! második generációja már korántsem volt annyira „sikeres” mint elődje, belső ellentétek és szervezeti hiányosságok hátráltatták fejlődését. A kilencvenes évek elejére a

²⁹ Ljubica Teslic-Nadlacki: „Az 1987. évi októberi tőzsdekrach okai és következményei.” *Létünk*. Vol. 20. No. 4-5. (1990) 533. o.

³⁰ Avar János: *Az Elnök szerepében Ronald Reagan*. Magvető Kiadó, 1988.

szervezet meggyengült, két aktivistája kocsijában idő előtt felrobbant egy bevetésre váró bomba, az FBI és a rendőrség pedig beférkőzött a csoportba és szisztematikusan megkezdte a hálózat feltárását, valamint felszámolását. Ez rendkívül nehézkes feladat volt a hatóságok számára, mert Amerika-szerte szaporodtak azok az akciók (olaj- és faszállítmányokat feltartóztató blokádok, útelzárások, gyújtogatások stb.), melyeket egykori Earth First! tagok szerveztek mindenféle központi irányítás nélkül.

Sokan voltak, akik úgy gondolták, hogy az anyaszervezet nem képes hatékonyabb fellépésre az akkori keretek között, ezért 1992-ben az angliai Brightonban megalakították az Earth Liberation Front elnevezésű radikális csoportot, amely azonnal megkezdte illegális tevékenységét. Az ELF az anarchista hagyományokat követi, nem rendelkezik adminisztrált tagsággal, hierarchizált struktúrája nincs, ezért inkább mozgalomnak, laza ernyőszervezetnek nevezhetjük. Ezt az is alátámasztja, hogy a hálózat decentralizált működésének vizsgálata során a mai napig nem tártak fel formális, bizonyítható kapcsolatot az európai és amerikai ELF sejtek között.³¹ A Front akcióit szimpatizánsaik hajtják végre, néhány kivételtől eltekintve leginkább ötletszerűen, azzal a céllal, hogy megbüntessék a „Földet kizsákmányoló kapitalista vállalatokat”.

Míg a gyújtogatásokra és rongálásokra 1992 és 1994 között elsősorban az Egyesült Államok nyugati államaiban került sor, a kilencvenes évek közepén az ökoszélsőségesek feltűntek a keleti parton és Kanadában is. Ettől az időszaktól kezdődően az európai – brit, holland, osztrák, olasz, orosz, cseh, svéd – csoportok is aktívabbá váltak és főként turisztikai célpontok – elsősorban síparadicsomok – megsemmisítésére és közlekedési csomópontok lezárására fókuszálnak. Meghökkenítő, obszcén, a természetrombolást naturálisan bemutató kampányokat és forgalomlassító demonstrációkat a kelta mondavilág különös teremtményeinek neveit használó brit ökoszélsőségesek szerveztek. Profiljuk jelentősen eltér az amerikai ELF-étől, mivel a környezetvédelmet kombinálják a társadalmi igazságosság kérdéskörével, valamint a radikális cselekvést a békés figyelemfelkeltő akciókkal, melyekből közel háromszáz szervezetek 1980 és 2010 között. Hasonlóan ausztrál és új-zélandi társaikhoz komoly, nagy visszhangot kiváltó műveleteket eddig nem voltak képesek kivitelezni.

Minden szempontból kivétel ez alól a Volkert van der Graaf holland természet- és állatvédő által elkövetett merénylet. A fiatalember 2002-ben a nyílt utcán öt lövéssel végzett Pim Fortuyn holland szélsőjobboldali politikussal. A „zöld Robin Hood”-ként ismert elkövető percekkel a gyilkosság után elfogták és kihallgatták. Bár a zavart elméjű Graaf váltig állította,

hogy tettét kizárólag a holland „neonácik” előretörésének megakadályozása motiválta, a nyomozók érdekes kapcsolatokat tártak fel radikális környezet- és állatvédő milíciák, valamint szélsőséges iszlám csoportok között. Kiderült az is, hogy Graaf az ALF tagja volt és összefüggésbe hozható egy 1996-os megoldatlan gyilkossággal, melyben Chris van der Werken, a holland környezetvédelmi hatóság nyomozója életét veszítette. Mind az ELF, mind az ALF elhatárolódott a merényletek elkövetőitől, ugyanakkor a Benelux és skandináv államok hatóságai átfogó akciót indítottak az ökoterrorista egységek felszámolása érdekében.

Az amerikai hálózat az európaítól eltérően rendkívül súlyos következményekkel járó akciókat hajtott végre a kétezres évek közepéig. Ez főként annak volt köszönhető, hogy az aktivisták az újszerű kommunikációs lehetőségeket (internet, mobiltelefon) felhasználva rohamos ütemben bővítették a mozgalmat és rendkívül szoros kapcsolatot alakítottak ki a testvérszervezetnek aposztrofált Animal Liberation Fronttal. Az együttműködés alapját az adta, hogy militáns környezetvédők és állatjogi aktivisták antikapitalista, anarchista eszmeisége rokonítható, kapacitásukat így minden téren szélesíteni tudták.³² 1996-ra a két szerveződés együtt már 600 támadást hajtott végre, az általuk okozott kár elérte az 50 millió dollárt. Az ELF és ALF közötti kooperáció legfontosabb eleme az önmagát kezdetben a Gandhi-féle erőszakmentes társadalmi forradalom hívének tartó Craig Rosebraugh volt, aki 2005-ig ismertette a hírügynökségekkel az ELF-ALF közleményeit. Azt állította, hogy nem tagja, csak szimpatizánsa a szervezetnek, s nem hajlandó közölni, kitől és hogyan kapja az akciókért felelősséget vállaló nyilatkozatokat. Rosebraugh volt az együttműködés agytrösztje és motorja, a nevéhez fűződik több olyan, általa károsnak ítélt terméket és szolgáltatást besározó rémhír kitalálása és terjesztése, melyek sokmillió károkat okoztak a gyártóknak és kereskedőknek.³³

1998 októberében egy ELF kommandó felgyújtotta a Colorado állambeli Vail síparadicsomban található vadonatúj sífelvonót és éttermet, amivel 12 millió dolláros kárt okozott. Az akcióban résztvevők tettüket később azzal indokolták, hogy szerintük a síközpont megépítésével veszélybe került a környéken élő hiúzok élettere. Az ELF csak 1999-ben nyolcvan olyan levelet küldött állatkísérleteket folytató laboratóriumokba, melyekben mérregbe áztatott pengék voltak, melyek kárt tehetnek a küldemény felbontójában. 1999 és 2001 között egymást érték az ELF műveletek, bankok, kutatóintézetek és egyetemek szenvedtek komoly károkat a támadások következtében.

³¹ Bourne S. Liddy et al. (szerk.): *Animal & Ecological Terrorism in America*. American Legislative Exchange Council, Washington, 2003.

³² Répási: i. m. 8. o.

Feltehetően 1998/1999 körül alakult meg az ELF Ruckus Society (Balhész Banda) elnevezésű egysége, melynek az volt a feladata, hogy beszeresse és ún. ökotáborokban tartott „tréningeken” harcászati jellegű (ki)képzést tartson az aktivisták számára. A Ruckus a tüntetésekre és utcai összecsapásokba torkolló, 1999-es seattle-i WTO találkozón tűnt fel, pénzügyi forrásait a PETA biztosítja. 2003-ban került sor minden idők legnagyobb ökoterrorista akciójára San Diegóban, amikor aktivisták felgyújtottak egy természetvédelmi területen épülő irodaház komplexumot és felborítottak egy 130 méter magas darut. A kár értéke a becslések szerint meghaladta az 50 millió dollárt.³⁴

Az ELF két közismert vezetője, Craig Rosebraugh és Leslie Pickering 2003-ban alakította meg az ARISSA nevű forradalmi csoportot, mely minden addiginál erőszakosabb fellépést hirdetett a nagy kőolaj- és földgáztermelő vállalatokkal szemben, továbbá tiltakozott az iraki háború ellen, tüntetéseket szervezve és többször megrongálva a hadsereg géppálmányát. A szervezet szerint az ELF és ALF erőfeszítései nem elegendőek, azonnali, radikális és átfogó reformokat kell indítani a politikai és társadalmi életben egyaránt. 2003-tól már chicagói, washingtoni, kaliforniai egyetemeket és laboratóriumokat is ELF támadást ért, az FBI pedig állományának 16%-át irányította át a belföldi terrorizmus felszámolására. Ennek eredményeként vette kezdetét 2006 januárjában az Ellencsapás-hadművelet néven elhíresült letartóztatási hullám, melynek keretében 12 ismert ELF és ALF aktivistát vettek őrizetbe. A 2001 októberétől kezdődő és folyamatossá váló razziák és letartóztatások végül – vélhetően csak ideiglenesen – eredményre vezettek, mert a kétezres évek második felére markánsan csökkent az ökoszélőségek által elkövetett akciók száma, nem csak az USA-ban, de szerte a világon.

A kétezres évek közepének legnagyobb vitát kiváltó ügye az alaszakai vadrezervátum területén létesítendő olajkutak engedélyezése körül zajlik. Az összes környezetvédő, a demokraták zöme és nem egy republikánus szerint azonban bűn lenne az Egyesült Államok egyik utolsó, érintetlen vidékére beengedni az olajtársaságokat, amelyek kiváló kapcsolatokat ápolnak George W. Bush egykori elnökkel és Dick Cheney alelnökkel. Az ipari és olajlobbi nyomására már a Reagan-kormányzat hajlott volna a kitermelés korlátozott engedélyezésére, valamint a nyolcvanas évek végén a szenátus energiaügyi bizottságának tagjai is közel voltak ahhoz, hogy beadják a derekukat.

³³ Azt terjesztették, hogy a Mars csokoládében patkányméreg, a samponokban fehérítő, a Clorox nevű fehérítőben pedig kiemelten rákkeltő anyagok találhatóak. A hír igazolásaként az aktivisták kis cetliket rejtettek el a szupermarketekben megvásárolható termékeken/termékekben és sok esetben be is szennyezték azokat.

³⁴ Liddick: i. m. 66. o.

Eközben 1989. március 24-én Alaszka partjainál zátonyra futott az Exxon Valdez tankhajó, s a kiömlött 11 millió hordó nyersolaj soha nem tapasztalt ökológiai katasztrófát okozott az érintetlen térségben. Bár a baleset a vadrezervátumtól nagy távolságra következett be, az olajszennyezéstől tömegével elhullott állatok világsajtót bejáró képe elodázta a feltárás megindítását. Bush már a 2004-es elnökválasztási kampánya során programja egyik fontos elemévé tette az alaszakai vadrezervátum megnyitását. A környezetvédők ugyanakkor hangsúlyozzák, hogy az áramtermelésben mindössze 1%-os az olajtüzelésű erőművek részesedése, amely az USA egészében sem több 3%-nál. Azt is hozzátesszük, hogy az felhasználást némi takarékoszággal lehetne mérsékelni, ez ugyanis az utóbbi időben feledésbe merült, az utakon újra hódítanak a nagy fogyasztású autók. A Fehér Ház viszont azzal érvel, hogy az olajkitermelés a rezervátum területének mindössze 8%-át érintené és az ipari létesítmények mindössze 810 hektárra korlátozódnának. Az olajat csak a sarki tél idején hoznának felszínre, amikor az élővilágot a legkevésbé bolygatná meg, s a hatalmas szállítójárművek is havon, illetve jégen közlekednének, nem pedig a fölengedett talajt szántanák fel.³⁵ A politikai szektor egyöntetűen a rezervátum megnyitása mellett voksol, ami érthető: a koncessziós jogokból és az adókból komoly bevételre számíthatnak és megosztott az ott élő két őslakos indián törzs vezetősége is. Ők sem szeretnék, hogy tengeri fúrótornyokat építsenek, ezek ugyanis megzavarnák a bálnákat, amelyek vadászata az életük fontos része. Az Obama-kormányzat az olajárak emelkedésére és a magas munkanélküliségi rátára hivatkozva 2011-ben végül engedélyezte a Shell olajtársaságnak, hogy tíz éves periódusban kutatófúrásokat végezzen Alaszka eleddig érintetlen részein. A környezetvédők azonnal támadásba lendültek és a BP Mexikói-öbölben történt hatalmas szennyezésére hivatkozva követelik a tervezett fúrások előkészületeinek leállítását.³⁶

Konklúzió

Annak ellenére, hogy a kilencvenes évekre mind az Európai Unió tagállamai, mind az Egyesült Államok, Kanada, Japán és Ausztrália rendkívül szigorú szabályokat léptettek életbe a környezet- és állatvédelem területén, a szélsőséges állatvédő csoportok, eltérően a radikális-militáns környezetvédőktől a mai napig aktívak és számos merényletet követnek el világszerte.

³⁵ A kitermelés támogatói azt is hangsúlyozzák, hogy Amerika olajfüggőségén mindenképpen csökkenteni kell: jelenleg az Egyesült Államok olajszükséglete 56%-át importálja, ami 20%-kal több mint az 1973-as válság idején, s 10%-kal múlja fölül az 1991-es Öböl-háború korabeli arányt. A kereslet növekedésével 2020-ra az Egyesült Államok már olajszükséglete 64%-át lesz kénytelen külföldi forrásokból kielégíteni.

³⁶ Nagy: i. m.

Igaz azonban, hogy az erőszakos akciók hatására a kísérletekhez használt állatok ketreceinek méretét megnövelték, szinte mindenhol a világon betiltották az élveboncolást, a laborok és kutatóintézetek biztonsági fokát növelték és mindezeket különféle jogszabályok útján a törvényhozók is rögzítették.

Az elért eredmények hatására számos szervezet, mint a PETA, vagy a Greenpeace felhagyott a radikális programok végrehajtásával és tárgyalásos úton próbál meg érvényt szerezni követeléseinek. Az érintett vállalatok a környezet- és állatvédőkkel közös testületeket hoztak létre, melyen időközönként egyeztetetik a vitás kérdéseket. Az alkohol- és dohánylobbi – összefogásban a vendéglátóipari érdekképviselletekkel és mérsékelt zöld civilekkel – ökoterrorizmus ellenes kampányokat indított és számos olyan programot kezdeményezett, melyek az egészséges életmódra hívják fel a figyelmet.

A kétezres évek elejétől az ökoterrorista csoportok elszigetelődtek, a mérsékelt zöldek az addig sem túl aktív kötődéseket is megszakították velük. Támogatói táborát a zöldek reformista, a jelenlegi intézményrendszer és politika zöldítésére koncentráló, a fennálló politikai-gazdasági verseny szabályait elfogadó, abba illeszkedni akaró szárnya tudta kiépíteni, a fundamentalista, rendszerellenes csoportok nem tudták és nem is akarták elnyerni a választók kegyeit. A világ teljes átformálására felszólító zöld teoretikusok és reformerek radikális víziókkal sok aktivistát inspirálnak és életben tartják az alternatív jövő lehetőségét. A környezeti válság őket igazolja, ugyanakkor a 21. századi politikai és gazdasági trendek a zöldek ellen hatnak. Talán legegységesebben Leslie Pickering fogalmazta meg a mozgalom jövőbeni taktikáját egy 2006-ban adott interjújában:

„Akkor lehet sikeres a radikálisok stratégiája, ha a közvetlen akciók mellett ráveszik a nagyvállalatokat és a kormányzatot a tárgyalásokra. Ha megértetik velük, hogy nincs más alternatíva, csak az övék. De ez persze csak a felszín. Valójában az akciókat folytatni kell.”³⁷

---

³⁷ Liddick: i. m. 305. o.